

KAPITEL 2

Guden som lærer og frelser.

Et digterisk forsøg

Lad os kort betragte Sokrates, som jo også var en lærer.

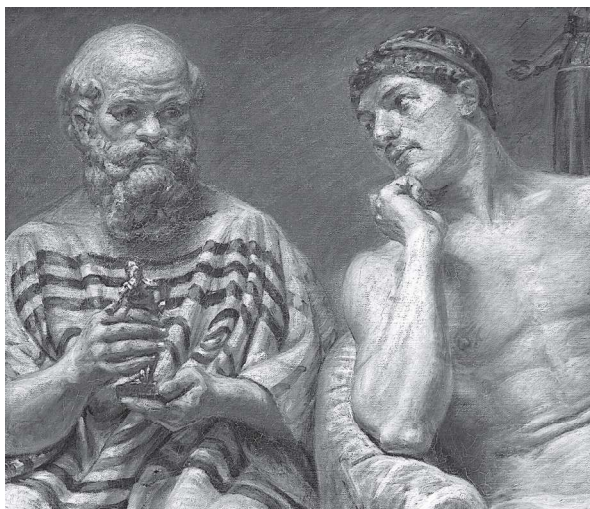
Han fødtes under bestemte livsforhold, dannedes i det folk, han tilhørte, og da han i en moden alder fornemmede et kald i sig og en tilskyndelse, begyndte han på sin vis at lære andre. Efter at han da havde levet nogen tid som Sokrates, fremtrådte han, da tiden forekom ham belejlig, som læreren Sokrates. Selv var han påvirket af omstændighederne, selv greb han atter ind i dem. Idet han fuldkommer sin gerning, tilfredsstillede han lige så meget den fordring, der var i ham, som den fordring, andre mennesker kunne have på ham.

Således forstået, og dette var jo den sokratiske forståelse, ligger læreren i et vekselforhold, idet livet og forholdene bliver anledningen for ham til at være lærer, og han atter anledning for andre til at lære noget. Hans forhold er da bestandigt ligeså selvfølende som sympatetisk. Således forstod også Sokrates det, derfor ville han ikke modtage hverken ære eller hædersposter eller penge for sin undervisning, da han dømtes ubestikkelig som en afdød.

O, sjældne nøjsomhed, sjældnen i vor tid, hvor pengesummen og hæderskransen ikke kan blive stor og glimrende nok, til vederlag for undervisningens herlighed, men hvor da også al verdens guld og hæder netop er vederlaget for undervisningen, da de er lige meget værd. Men vor tid har jo det positive og forstår sig på det, Sokrates derimod manglede det positive.

Men se om denne mangel forklarer hans bornerthed, der vel havde sin grund i, at han var nidkær på det menneskelige, tugtede sig selv med den samme guddommelige misundelse, med hvilken han tugtede andre, og i hvilken han elskede det guddommelige.

Mellem menneske og menneske er dette det højeste, disciplen er anledning til, at læreren forstår sig selv, læreren anledning til

Kristian Zahrtmann "Sokrates og Alkibiades". Til højre den græske politiker Alkibiades (ca. 450-404 f.v.t.). Vi møder ham i Platons "Symposion" (ca. 385 f.v.t.), hvor han i beruset tilstand holder en lovtale over Sokrates. Korybanterne var præster for den frygiske gudinde, som de i ekstase fejrede med musik.

at disciplen forstår sig selv, læreren efterlader sig i døden ingen fordring på disciplens sjæl, netop lige så lidt som disciplen kan gøre fordring på, at læreren skylder ham noget.

Og var jeg en Platon i sværmeri, og bankede mit hjerte heftigt som Alkibiades', heftigere end korybanternes, ved at høre Sokrates, og kunne min beundrings lidenskab ikke stilles uden ved at omfavne hin herlige mand, da ville Sokrates vel smile af mig og sige: "O, kære, du er dog en svingefuld elsker, thi mig vil du forgude på grund af min visdom, og da vil du selv være den, som bedst forstod mig, og være den, ud af hvis beundrende omfavelse jeg ikke skulle kunne rive mig, er du dog ikke en forfører?" Og dersom jeg ikke ville forstå ham, da ville hans kolde ironi vel bringe mig til fortvivelse, når han udviklede for mig, at han skyldte mig lige så

meget, som jeg skyldte ham.

O, sjældne redelighed, som ingen bedrager, end ikke den, der ville sætte sin salighed i at være narret, sjælden i vor tid, hvor enhver går videre end Sokrates, både i at vurdere sig selv og i at gavne disciplen og i at være følsom i omgang og i at finde en vellyst i beundringens varme omslag! O, sjældne troskab, der ingen forfører, end ikke den, som bruger al forførelsens kunst for at blive forført! Men guden behøver ingen discipel for at forstå sig selv, og ingen anledning kan således foranledige ham, at der ligger lige så meget i anledningen som i beslutningen.

Hvad kan altså bevæge ham til at fremtræde? Han må bevæge sig selv, og forblive at være hvad Aristoteles siger om ham “ubevægelig bevæger han alt”. Men bevæger han sig selv, da er det jo ingen trang, der bevæger ham, som kunne han selv ikke udholde tavsheden, men måtte udbryde i ordet. Men bevæger han sig selv, ikke af trang, hvad er det da, der bevæger ham, hvad andet end kærlighed, thi denne har jo netop ikke trangens tilfredsstillelse uden for sig, men i sig.

Hans beslutning, som ikke står i et lige vekselforhold til anledningen, må være fra evigheden, om den end, fuldkommet i tiden, netop bliver øjeblikket, thi hvor anledningen og det foranledigede svarer lige til hinanden, så lige som svaret i ørkenen til råbet, der viser øjeblikket sig ikke, men erindringen sluger det i sin evighed. Øjeblikket fremkommer netop ved den evige beslutnings forhold til den ulige anledning.

Forholder det sig ikke således, da vender vi tilbage til det sokratiske og får hverken guden eller den evige beslutning eller øjeblikket. Af kærlighed må guden da evigt beslutte sig dertil, men som hans kærlighed er grunden, så må også kærligheden være målet, thi det var jo en modsigelse, at guden havde en bevæggrund og et mål som ikke svarede til denne. Kærligheden må da være til den lærende, og målet være at vinde ham, thi først i kærligheden gøres det forskellige lige, først i ligheden eller i enheden er forståelsen, men uden den fuldkomne forståelse er læreren ikke guden, hvis